

ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΑΣΗΜΙΟΥ

Δ/ΝΣΗ Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

ΠΑΕ ΚΡΗΤΗΣ

Τμήμα Α3

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Graffi-τη ΓΝΩΣΗ

Υπεύθυνοι Καθηγητές
Φραγκιαδουλάκης ΣΤ.
Κατσαραπίδης Σπ.

Σχολικό Έτος
2021-2022

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	4
ΜΕΡΟΣ Α - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	5
1. Η ιδέα-γενικός στόχος	5
2. Ειδικοί-παιδαγωγικοί στόχοι	5
3. Οι συντελεστές.....	6
4. Τρόποι διάχυσης αποτελεσμάτων του προγράμματος.....	6
A5. Μεθοδολογία υλοποίησης - παραδοτέα	7
A6. Συνεργασία με φορείς – συμμετοχή σε δίκτυα.....	8
A7. Συμπεράσματα - Προτάσεις	8
ΜΕΡΟΣ Β – ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ.....	9
1. Ορισμός.....	9
2. Ιστορία	10
3. Το graffiti στην Ελλάδα	11
4. Μίνι λεξικό του graffiti.....	11
5. Νομοθεσία	12
6. Τουρισμός και γκράφιτι.....	14
6.1. Τουρισμός και γκράφιτι στην Ελλάδα	15
7. Εντυπωσιακά γκράφιτι του κόσμου	16
ΜΕΡΟΣ Γ - Η ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ.....	19
1. Οικονομική Επιστήμη	19
2. Ελληνική Ιστορία και Φιλοσοφία.....	19
3. Η υλοποίηση-φωτογραφικό υλικό	19
Σύνοψη.....	28
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	29

Εισαγωγή

Το παρόν πολιτιστικό πρόγραμμα αποτελεί συνέχεια του αντίστοιχου προγράμματος με τον ίδιο τίτλο που είχε γίνει στο σχολείο μας κατά το σχολικό έτος 2017-2018. Η προσέγγιση που ακολουθήσαμε βασίστηκε στο ίδιο μοτίβο. Πρώτα προσεγγίσαμε το θέμα βιβλιογραφικά και στη συνέχεια επιλέξαμε για φέτος τις επιστήμες της Οικονομίας, της Ιστορίας και Φιλοσοφίας με σημείο αναφοράς την Ελλάδα φυσικά. Εργαστήκαμε ομαδικά και αποφασίσαμε πως θα δομήσουμε τους πίνακές μας. Στη συνέχεια μεταφέραμε τις ιδέες μας από το χαρτί στο ξύλο και αναρτήσαμε τα δημιουργήματά μας στην πρόσοψη του σχολείου!

ΜΕΡΟΣ Α - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

1. Η ιδέα-γενικός στόχος

Η αφετηρία υπήρξε η πάγια ανάγκη για τη διατήρηση και ενίσχυση των ήπιων και ψηφιακών δεξιοτήτων των μαθητών (ομαδική συνεργασία, αναζήτηση-ταξινόμηση-επιλογή υλικού, δημιουργικότητα, φαντασία), καθώς αποτελούν εφόδιο ζωής. Σε συνδυασμό με την καλλιτεχνική ανησυχία των μαθητών μας αλλά και την ανάγκη μας για την αισθητική αναβάθμιση της σχολικής μας μονάδας τέθηκε και πάλι η ιδέα του συγκεκριμένου προγράμματος επί τάπητος. Η αφορμή άλλωστε υπήρχε καθώς αντίστοιχο πρόγραμμα είχε υλοποιηθεί κατά το σχολικό έτος 2016-2017 και τα αποτελέσματά του είναι ορατά στην πρόσοψη του σχολείου και προξενούν το ενδιαφέρον.

Επί του πρακτέου, οι μαθητές θα αναζητούσαν στοιχεία για την τέχνη του graffiti, η οποία απαντάται στην πρώιμη μορφή του στους προϊστορικούς χρόνους με τη ζωγραφική σπηλαίων, με στόχο να παντρέψουν την Επιστήμη, τα Σύμβολα και την Τέχνη. Παράλληλα με την παραπάνω διαδικασία και για κάθε μια από τις επιστήμες της Οικονομίας, Ιστορίας, Φιλοσοφίας, που μπορούν να υποστηρίξουν γνωστικά οι υπεύθυνοι καθηγητές, οι μαθητές θα αναζητούσαν στα σχολικά βιβλία και στο διαδίκτυο χαρακτηριστικούς τύπους, σύμβολα, εξισώσεις, ρητά, γεγονότα, αντίστοιχα για κάθε επιστήμη. Στοιχεία τα οποία, με το που τα βλέπει κάποιος ο οποίος έχει μαθητεύσει σε αυτά, εμπλέκεται σε μια συλλογιστική διαδικασία ανάκλησης μνήμης και συνειρμών για το που τα έχει δει, τι σημαίνουν σε τι χρησιμεύουν προχωρώντας από το συγκεκριμένο νόημα στο αφηρημένο.

Εν συνεχεία για κάθε μια από τις επιστήμες θα ζωγράφιζαν-συνέθεταν ένα κολλάζ με τα στοιχεία που θα επέλεγαν, το οποίο θα αποτυπωνόταν σε ταμπλά ξύλινο ο οποίος θα παρέπεμπε σε σχολικό πίνακα. Κάθε τέτοιος ταμπλάς θα κρεμόταν σε αντίστοιχες κολώνες στην πρόσοψη του κεντρικού σχολικού κτιρίου, ώστε να είναι ορατός καθημερινά σε όλους τους μαθητές και τους επισκέπτες του σχολείου μας προκαλώντας τους επιθυμητούς συνειρμούς αφενός και αναβαθμίζοντας την αισθητική του σχολείου αφετέρου.

Κάπως έτσι λοιπόν προέκυψε και ο τίτλος του προγράμματος, *“Graffi-τη γνώση” (σε ελεύθερη απόδοση, «κάνοντας γκράφιτι τη γνώση»)*, με την προσέγγιση της αποτύπωσης στον τοίχο, της συμπυκνωμένης γνώσης των συμβόλων και των συμβολισμών και των γεγονότων.

2. Ειδικό-παιδαγωγικοί στόχοι

Κύριοι γενικοί παιδαγωγικοί στόχοι ήταν η ανάπτυξη της ομαδικότητας και της συνεργασίας, συνεπικουρούμενοι από την ανάπτυξη διερευνητικών, γνωστικών, ψυχοκινητικών και επικοινωνιακών ικανοτήτων. Ειδικότερα στα πλαίσια του προγράμματος οι μαθητές θα είχαν τη δυνατότητα να:

1. Μάθουν να εργάζονται και να συνεργάζονται στα πλαίσια της ομάδας (συνεργατική μάθηση)

2. Μάθουν να ερευνούν, να αξιολογούν, να επιλέγουν και να καταγράφουν το ζητούμενο κάθε φορά υλικό (επιστημονική διερεύνηση)
3. Εκφραστούν καλλιτεχνικά αποτυπώνοντας σε χαρτί-καμβά-τοίχο το πόνημα-στόχο (φαντασία, επινοητικότητα, δημιουργική έκφραση)
4. Επικοινωνήσουν και θα προωθήσουν στην κοινότητα τις δραστηριότητές τους (παρουσίαση, διάχυση)
5. Θα μάθουν την αξία του να «παραλαμβάνεις» κάτι από την κοινότητα (το σχολείο) και να της το δίνεις πίσω καλύτερο
6. Μπουν στη διαδικασία να επαναφέρουν στη μνήμη τους γνώση που έχουν διδαχτεί καθώς το πόνημα θα κινεί την περιέργεια του θεατή να αναζητήσει το νόημα πίσω από σύμβολα, εικόνες, κείμενα που έχει δει, έχει διδαχτεί και ενδεχομένως έχει λησμονήσει.

3. Οι συντελεστές

Οι επιβλέποντες καθηγητές και συντονιστές του προγράμματος ήταν ο Φραγκιαδουλάκης Στέλιος, Οικονομολόγος και ο Κατσαραπίδης Σπυρίδων, Φιλολόγος. Οι 14 μαθητές που συμμετείχαν προήλθαν αποκλειστικά από τμήμα Α3 καθώς βάσει της σχετικής Εγκυκλίου για τα προγράμματα Σχολικών Δραστηριοτήτων πρέπει να περιλαμβάνουν αποκλειστικά μαθητές ενός τμήματος. Το γεγονός αυτό στερήσει τη δυνατότητα σε μαθητές άλλων τμημάτων που είχαν ήδη εκδηλώσει ενδιαφέρον, να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα. Φυσικά αυτό θα οδηγούσε σε περισσότερα γκράφιτι.

4. Τρόποι διάχυσης αποτελεσμάτων του προγράμματος

Κατά το σχεδιασμό του προγράμματος συμφωνήθηκαν με την ομάδα οι τρόποι με τους οποίους θα διαχέαμε το αποτέλεσμα της δράσης μας στην κοινότητα. Συγκεκριμένα αποφασίστηκε η:

1. Δημιουργία γκράφιτι στην πρόσοψη του σχολείου που είναι ορατή στο οποιοδήποτε προσέρχεται, κινώντας του το ενδιαφέρον και την περιέργεια, που είναι και το κύριο προϊόν του προγράμματος
2. Παρουσίαση από την ομάδα του προγράμματος, των στόχων, της μεθοδολογίας, της πορείας και της τελικής του υλοποίησης στο τέλος του έτους στην αντίστοιχη εκδήλωση του τμήματος Σχολικών Δραστηριοτήτων της ΔΔΕ Ηρακλείου εφόσον πραγματοποιηθεί και συνάμα συντρέξουν προϋποθέσεις μετακίνησης
3. Ανάρτηση σύνοψης του πονήματος στην ιστοσελίδα του σχολείου

Η πορεία υλοποίησης του προγράμματος και εξωτερικοί λόγοι μας ανάγκασαν σε μερική τροποποίηση των δευτερευόντων αρχικών στόχων, ως προς την παρουσίαση του προγράμματος στο Ηράκλειο αλλά και την παρουσίασή του στην ευρύτερη κοινότητα της περιοχής. Έτσι ως παραδοτέο υλικό επελέγη τελικά η συγγραφή του παρόντος πονήματος μαζί φυσικά με τους ταμπλάδες-πίνακες που φιλοτέχνησαν οι μαθητές.

A5. Μεθοδολογία υλοποίησης - παραδοτέα

Οι μαθητές αρχικά χωρίστηκαν σε τρεις ομάδες για τη θεωρητική προσέγγιση του προγράμματος. Η πρώτη ομάδα ανέλαβε να μελετήσει μέσω του διαδικτύου την ιστορία του γκράφιτι, την εξέλιξή του έως σήμερα καθώς και την κοινωνιολογική προσέγγιση του φαινομένου αυτού. Οι άλλες δύο ομάδες ασχολήθηκαν με την Οικονομική Επιστήμη και την Ιστορία/Φιλοσοφία αντίστοιχα. Η πρώτη ομάδα χρησιμοποίησε ως υλικό αναφοράς σχετικά άρθρα από το διαδίκτυο. Οι άλλες δύο ομάδες ξεκίνησαν από τα σχολικά βιβλία για συλλέξουν σύμβολα, εξισώσεις, τύπους, γραφήματα, σχήματα, γνωμικά, ορισμούς, γεγονότα, αποφθέγματα κτλ τα οποία διδάσκονται στο σχολείο. Κατόπιν αναζήτησαν αντίστοιχα σύμβολα στο διαδίκτυο. Με τη συγκέντρωση του υλικού ακολούθησε η ταξινόμησή του, η επιλογή του και εν συνεχεία η συγγραφή και παράλληλα τα πρώτα σχέδια σε χαρτί ενώ στη συνέχεια η αποτύπωση στους ταμπλάδες.

Προγραμματίστηκε παράλληλα και υλοποιήθηκε διαδικτυακή συνάντηση με το ΚΠΕ Ανωγείων που υλοποιεί αντίστοιχο πολιτιστικό πρόγραμμα. Στη συνάντηση αυτή οι μαθητές είχαν τη δυνατότητα να ενημερωθούν από την υπεύθυνη του ΚΠΕ κ. Κεφαλογιάννη θεωρητικά για το γκράφιτι, την ιστορία του, τα είδη του κτλ. Πέρα όμως από αυτά, η προστιθέμενη αξία ήταν η παρουσίαση των γκράφιτι (και της ιστορίας πίσω από αυτά) που κοσμούν το χωριό των Ανωγείων και δημιουργούν στον επισκέπτη βαθύτατους ιστορικούς συνειρμούς, που είναι και το ζητούμενο από αυτά τα καλλιτεχνήματα. Παρουσιάστηκε η «θετική όψη» του γκράφιτι με απλά λόγια.

Για τη διευκόλυνση της συνεργασίας των μαθητών οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποίησαν το εργαλείο web2.0 padlet (www.padlet.com) που είναι ένας συνεργατικός χώρος ανάρτησης και ταξινόμησης υλικού. Επίσης χρησιμοποιήθηκαν οι συνεργατικές δυνατότητες των εγγράφων Google. Οι μαθητές αναρτούσαν το υλικό που έβρισκαν στις αντίστοιχες κατηγορίες που είχαν δημιουργήσει και υπήρχε η δυνατότητα προβολής τους και σχολιασμού του από όλους άμεσα και εξ αποστάσεως. Η συνέχεια ανήκε στη δημιουργική φαντασία των μαθητών οι οποίοι χωρίστηκαν σε υποομάδες αποτύπωσαν σε ένα χαρτί τις ιδέες τους, τις συζητήσαμε ομαδικά και καταλήξαμε στο τελικό σχέδιο.

Το γενικό μοτίβο που ακολουθήθηκε ήταν το ίδιο με το παλαιότερο πρόγραμμα, να γίνει δηλαδή το πόνημα σε ένα μεγάλο ξύλο-ταμπλά ο οποίος θα «επιτελεί» το ρόλο του παραδοσιακού πίνακα της σχολικής τάξης γι αυτό και βάφτηκε στο γνωστό πράσινο χρώμα. Η ιδέα να ζωγραφίσουμε graffiti πάνω στις κολώνες (εξού άλλωστε και το όνομα του πρότζεκτ), απορρίφθηκε καθώς η οποιαδήποτε παρέμβαση αργότερα στον οργανισμό του κτιρίου (επισκευή, βάψιμο κτλ) θα κατέστρεφε το έργο των μαθητών. Ο ταμπλάς όμως βιδώνεται και η αφαίρεση και επανατοποθέτησή του θα είναι πολύ απλή στο μέλλον.

Επί του καλλιτεχνικού, στο κέντρο του πίνακα θα σχηματιζόταν ένας κύκλος όπου μέσα οι μαθητές θα σχημάτιζαν τα βασικά-αντιπροσωπευτικά σύμβολα-συμβολισμοί-εικόνες της κάθε επιστήμης, τα οποία μόλις τα δει κανείς αυτομάτως θα αναγνωρίζει την επιστήμη, πχ στα Μαθηματικά τα γνωστά μας σύμβολα κ.ο.κ. Πέριξ του κύκλου θα αποτυπωνόταν όλα τα υπόλοιπα που θα έβρισκαν οι μαθητές με τη χρήση διαφόρων χρωμάτων, σα να τα είχε γράψει ένας μαθητής με κιμωλία πάνω στον πίνακα. Τα τελικά σχέδια όπως αποτυπώθηκαν (αλλά και η πορεία της υλοποίησης) παρουσιάζονται στο τρίτο (Γ) μέρος του παρόντος.

Συνοψίζοντας οι μαθητές συνέταξαν βιβλιογραφική εργασία για το γκράφιτι και την ιστορία του και σχεδίασαν δύο γκράφιτι σε αντίστοιχους ταμπλάδες που τοποθετήθηκαν στην πρόσοψη του σχολείου.

A6. Συνεργασία με φορείς – συμμετοχή σε δίκτυα

Κατόπιν σχετικής αιτήσεώς μας, έγινε διαδικτυακή συνάντηση με την υπεύθυνη του ΚΠΕ Ανωγείων, κ. Κεφαλογιάννη η οποία μας παρουσίασε το αντίστοιχο πρόγραμμα για γκράφιτι που έχει σχεδιαστεί στο ΚΠΕ Ανωγείων, όπως ήδη προαναφέρθηκε. Η ομάδα μας δε συμμετείχε σε κάποιο δίκτυο.

A7. Συμπεράσματα - Προτάσεις

Το παραδοτέο δεν ήταν ο αυτοσκοπός καθώς η έμφαση πρέπει να δοθεί στα άυλα αποτελέσματα, αυτά της καλλιέργειας των ήπιων δεξιοτήτων των μαθητών που άλλωστε ήταν και ο στόχος. Ειδικότερα, οι καθηγητές μέσω της παρατήρησης κρίνουν ότι έχει επιτευχθεί ο στόχος της ομαδικής εργασίας και της κατανομής ρόλων εντός αυτής. Οι μαθητές εργάστηκαν ομαδικά αναζητώντας στοιχεία και δευτερογενές υλικό από τα σχολικά βιβλία και το διαδίκτυο. Προέβησαν στην εύρεση ταξινόμηση και την τελική επιλογή του υλικού του και στη συνέχεια προχώρησαν δημιουργικά στη συγγραφή. Παράλληλα κατέληξαν συνεργατικά στα σχέδια που θα αποτυπωθούν, έκαναν τα προσχέδια και το στήσιμο των πινάκων. Προχώρησαν στην τελική αποτύπωση. Οι μαθητές αξιολόγησαν το πρόγραμμα ως ενδιαφέρον καλύφθηκαν οι προσδοκίες τους. Ήρθαν πιο κοντά με τους συμμαθητές τους αλλά και τους καθηγητές τους και ανέπτυξαν περισσότερες διαπροσωπικές σχέσεις. Ωστόσο ενώ και τον επόμενο χρόνο θα ήθελαν να συμμετέχουν σε ανάλογες δράσεις κάτι τέτοιο ίσως θα είναι δύσκολο λόγω φόρτου εργασίας και έλλειψης χρόνου για την προετοιμασία για τις εξετάσεις.

ΜΕΡΟΣ Β – ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

1. Ορισμός

Η λέξη Graffiti, εμφανίστηκε ως όρος στα μέσα του 19ου αιώνα και προέρχεται από την ιταλική λέξη graffiato, όπου σημαίνει γρατζουνισμένος.¹ Χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από αρχαιολόγους, παρατηρώντας τις πρώτες σπηλαιογραφίες αλλά και τις μετέπειτα τοιχογραφίες της κλασικής αρχαιότητας.²

Στην πρώτη εγκληματολογική έρευνα³ για τα γκραφίτι που έγινε στο πλαίσιο του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Εγκληματολογίας αναφέρεται ότι τα γκραφίτι είναι πολυδιάστατα από απόψεως περιεχομένου και νοηματοδότησης.

Χαρακτηρίστηκαν ως τέχνη σχετική με τη ζωγραφική, αλλά και ως ένας τρόπος έκφρασης, αναγνώρισης και ανάδειξης εαυτού, μια αντίδραση («προσωπική σε πλαίσια αναζήτησης» ή «ως διασκέδαση»), μια πράξη εγωισμού («να κάνεις το όνομά σου γνωστό, τόσο στην κοινότητα των γκραφιτάδων όσο και στην πόλη»), αλλά και ελευθερίας («έξω δεν υπάρχει κανένας κανόνας, είναι ελεύθερο, μπορεί να το δει ο καθένας κι αυτό μου αρέσει περισσότερο, ότι είναι δωρεάν για όλους»). Επιπρόσθετα, για κάποιους δημιουργούς τα γκραφίτι είναι ένα χόμπι που έγινε δουλειά. Σε ειδικότερη ερώτηση, αν είναι τέχνη, διαμαρτυρία, βανδαλισμός, επανάσταση ή κάτι άλλο, οι περισσότεροι απάντησαν ότι είναι όλα μαζί, «είναι κράμα από όλα» και κάθε φορά εξαρτάται από το «τι θέλεις να βγάλεις εσύ μέσα από αυτό».

Στην έρευνα υπογραμμίζεται επιπλέον: «Η σύλληψη μιας εικόνας χαρακτηρίζεται από υποκειμενικότητα, έτσι το τι θεωρείται τέχνη, τι είναι καλαίσθητο και τι δεν είναι δεν μπορεί να λάβει αντικειμενικά κριτήρια («αυτό που οι άνθρωποι λένε μουτζούρες, αυτό είναι το γκραφίτι», «είναι τελείως υποκειμενικό το πώς αντιλαμβάνεται κάποιος την τέχνη»). Συνεπώς, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι δεν μπορεί να δομηθεί μια ακριβής και απόλυτη τυπολογία όσον αφορά την έννοια του γκραφίτι, δεδομένου ότι ο καθένας χρησιμοποιεί τον όρο προσδίδοντάς του και διαφορετικό νόημα. Ωστόσο, η εικόνα του γκραφίτι από την οπτική των δημιουργών του διαφοροποιείται από την ευρύτερη εικόνα που έχουν οι πολίτες. Αυτό συμβαίνει διότι η έννοια γκραφίτι χρησιμοποιείται για όλα τα είδη γραφής που αναπαρίστανται στους τοίχους. Το «αυθεντικό» παράνομο γκραφίτι, είναι εκείνο που στοχεύει στη διαφήμιση του ονόματος του δημιουργού «tag» και απευθύνεται στην κοινότητα του γκραφίτι, οι τοιχογραφίες ή αλλιώς «street art» αποτελούν μια περισσότερο καλλιτεχνική έκφραση η οποία απευθύνεται στο ευρύ κοινό και η οποία έχει νόμιμο χαρακτήρα καθώς στην πλειονότητά τους αποτελούν κατά παραγγελία αμειβόμενες δημιουργίες. Τέλος, τα συνθήματα γηπεδικά ή πολιτικά και άλλες φράσεις, στίχοι κ.λπ. που βλέπουμε στους τοίχους δεν ανήκουν στην κατηγορία του γκραφίτι».

2. Ιστορία

Αν και κανείς δεν ξέρει από πού ακριβώς έχει ρίζες αυτή η τέχνη, οι περισσότεροι ερευνητές, έχουν καταλήξει στο γεγονός ότι έχει προέλθει από τους σπηλαιών! Η πρώτη καταγραφή από ζωγραφισμένες παραστάσεις, ήταν στις σπηλιές τους. Οι παραστάσεις δεν ήταν τίποτα παραπάνω από απλές παρατηρήσεις που έκαναν οι άνθρωποι για τον υπόλοιπο κόσμο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα τα σχέδια ζώων ή σκηνών κυνηγιού, οι οποίες όπως καταλαβαίνετε αποτελούσαν μέρος της καθημερινότητάς τους. Με μικρότερες καταγραφές να γίνονται από αρχαιολόγους, κατά τα επόμενα χρόνια, εμφανίστηκε μεγάλη άνθηση σε μια παρόμοια μορφή τέχνης στην αρχαία Ελλάδα –με τις ζωγραφιές αγγείων, αλλά και την διακόσμηση δημόσιων χώρων με διάφορες παραστάσεις- αλλά και στην Αίγυπτο. Η θεματολογία αυτών; Οι αρχαίοι Έλληνες αποτύπωναν συχνά σκηνές από τον κλασικό αθλητισμό, την Ολυμπιάδα αλλά και πολλές σκηνές μάχης! Όσο για την Αίγυπτο, η ανάπτυξη των ιερογλυφικών, δηλαδή ενός αλφαβήτου βασισμένο σε εικόνες και όχι σε φθόγγους, η εξύμνηση της λατρείας των Φαραώ αλλά και οι απεικονίσεις διαφόρων αρχαίων θεών είναι καθοριστικά στοιχεία, που υποδηλώνουν την ύπαρξη τέχνης, παρόμοιας μορφής με το σύγχρονο γκράφιτι.⁴

Πρωτοεμφανίστηκε την ίδια περίοδο και στα ίδια μέρη που αναπτύχθηκε το κίνημα του Χιπ χοπ, από τον ίδιο καταπιεσμένο κόσμο. Γι' αυτό πολλοί θεωρούν ότι αποτελεί μέρος της κουλτούρας Χιπ χοπ.⁵

Έχει χρησιμοποιηθεί ως μία μορφή έκφρασης τόσο κοινωνικών, πολιτικών όσο και επαναστατικών απόψεων. Την πρώτη του εμφάνιση την έκανε στο 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο με αντιφασιστικά συνθήματα, αργότερα την δεκαετία του '60 με την «επανάσταση» των μαθητών στην Αμερική με σύνθημα «The wall will have their say», όπου οι τοίχοι γέμισαν με ποιήματα και πολιτικά μηνύματα.⁶

Επίσης χρησιμοποιήθηκε από διάφορες συμμορίες για την χάραξη των συνόρων δράσης τους. Η κουλτούρα του γκράφιτι στη συνέχεια επεκτάθηκε σε περισσότερες πόλεις των ΗΠΑ απασχολώντας ταυτόχρονα και τον τύπο με εφημερίδες όπως η New York Times και περιοδικά όπως το New York Magazine να κάνουν αφιερώματα με συνεντεύξεις ατόμων που ασχολούνταν με αυτή την δραστηριότητα.⁷ Στη συνέχεια εξαπλώθηκε και στην Ευρώπη με χαρακτηριστικό παράδειγμα το τείχος του Βερολίνου το 1989 με αποκορύφωμα τις τελευταίες ημέρες πριν την πτώση του που είχε καλυφθεί όλο με συνθήματα βερολινέζων διαδηλωτών, έως και την ιστορική διαδήλωση στη Γένοβα το 2001 και τον σημερινό κόσμο απειλούμενο από τα «πυρά» φασιστών.⁸

3. Το graffiti στην Ελλάδα

Το graffiti εμφανίστηκε στην Ελλάδα γύρω στο 1986 αρχικά με πολύχρωμα σχέδια και μηνύματα πάνω στα βαγόνια του ηλεκτρικού και των τρένων.⁹ ως πρώτα δείγματα θεωρούνται τα έργα του crew FSP στο Μαρούσι και του Paladin στον Κολωνό στις αρχές της δεκαετίας του '80, πιστά στην αμερικανική αισθητική, ως background των πρώτων breakdancers. Η αλήθεια είναι, όμως, ότι λίγο πριν από το τέλος της δεκαετίας του '70 και σε δύο οργανωμένες «εκστρατείες» τον Φεβρουάριο και τον Μάιο του 1979 η Αθήνα γέμισε τοιχογραφίες, για πρώτη φορά στη νεότερη ιστορία της (γιατί είχε προηγηθεί η περίοδος της Κατοχής, η οποία είχε επίσης τη δική της ιστορία στις τοιχογραφίες). Τότε το γκράφιτι δεν ήταν γνωστό ως όρος και δεν υπήρχαν tags και καλοσχεδιασμένες υπογραφές στους τοίχους.¹⁰

Στην Ελλάδα το γκράφιτι, σε αντίθεση με τα αστικά γκέτο των ΗΠΑ, δεν αποτελεί έκφραση του περιθωρίου. Μάλιστα, επειδή τα spray είναι αρκετά ακριβά, θεωρείται ακριβό χόμπι και πολλοί από τους νεαρούς γκραφίταδες ανήκουν πλέον στη αστική και μεγαλοαστική τάξη.¹¹

4. Μίνι λεξικό του graffiti¹²

Stencil (στένσιλ): Φτιάχεται συνήθως από χαρτόνι ή υλικά που αφήνουν αποτύπωμα και χρησιμοποιείται για συγκεκριμένα γκράφιτι όπως γράμματα, σύμβολα ή φιγούρες. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί πολλές φορές χωρίς να αλλάξει το αποτέλεσμα.

Graffiti (γκράφιτι): Το να γράφεις λέξεις ή να ζωγραφίζεις πάνω σε επιφάνειες και τοίχους δημόσιων χώρων. Πολλοί το θεωρούν μέρος της κουλτούρας του χιπ χοπ.

Tag (ταγκιά): Η ξεχωριστή υπογραφή του ψευδώνυμου ενός γκραφίτα στον τοίχο ενός δημόσιου χώρου. Συχνά γίνεται με ένα χρώμα. Είναι η πιο απλή μορφή γκράφιτι. Tag, επίσης, είναι η υπογραφή των γκραφίταδων στην άκρη των έργων τους.

Tagging: Η διαδικασία βαψίματος της υπογραφής με σπρέι, μαρκαδόρο ή οτιδήποτε άλλο.

Street Art: Είναι η τέχνη που γίνεται σε δημόσιους χώρους (στον δρόμο) και έχει εικαστικό χαρακτήρα. Περιλαμβάνει από γκράφιτι μέχρι sticker art, στένσιλ, γλυπτική κ.ά.

Bomb/Bombing: Το να βάζεις πολλές επιφάνειες σε μια περιοχή. Συνήθως είναι tags και όχι πολύπλοκα pieces. Θεωρείται η πιο παράνομη μορφή γκράφιτι και γίνεται πολύ γρήγορα.

Writer: Αυτός που κάνει γκράφιτι, ο καλλιτέχνης γκράφιτι.

Bite: Το να αντιγράφεις το στυλ ενός γκραφίτα.

Crew: Μια ομάδα από writers που ενώνουν τις δυνάμεις τους και κάνουν γκράφιτι μαζί.

Paste up: Ένα σχέδιο ή ένα στένσιλ πάνω σε χαρτί, που το κολλάς στον τοίχο.

Sticker: Αυτοκόλλητα με την υπογραφή (tag) ή κάποιο σχέδιο ενός γκράφιτι. Είναι η πιο γρήγορη μορφή γκράφιτι και το βλέπεις συχνά σε τηλεφωνικούς θαλάμους, φανάρια κ.λπ.

Burner: Ένα μεγάλο, περίπλοκο κομμάτι. Παίρνει πολύ χρόνο για να τελειοποιηθεί και γι' αυτόν το λόγο, τις περισσότερες φορές, είναι νόμιμο. Γίνεται σε τρένα, τοίχους και διαφημιστικές πινακίδες. Είναι ένα κομμάτι που ξεχωρίζει από τα άλλα είτε επειδή το στυλ του είναι ιδιαίτερο είτε λόγω της δυσκολίας του σημείου στο οποίο έχει γίνει.

Piece: Λέγεται το κομμάτι που κάνεις κάθε φορά που πας για γκράφιτι. Master pieces θεωρούνται τα πιο όμορφα γκράφιτι. Είναι μεγάλα και πολύπλοκα και συχνά ενσωματώνουν 3D εφέ, γεμίσματα, σκιές, βελάκια και οτιδήποτε άλλο θα τα κάνει πιο εντυπωσιακά.

Throw-up: Ένα σχέδιο ανάμεσα στο tag και το bomb, που μπορεί να γίνει όσο το δυνατόν γρηγορότερα για να μη στραφεί η προσοχή πάνω στον writer κατά τη διάρκεια της δημιουργίας του. Αναδεικνύει περισσότερο το ιδιαίτερο στυλ κάθε writer.

5. Νομοθεσία

Πολλές πόλεις τιμωρούν τα γκράφιτι με πρόστιμα, εθελοντική εργασία και πολλές φορές φυλάκιση. Μάλιστα, τη βαρύτητα του αδικήματος πολλές πόλεις, όπως η Νέα Υόρκη και το Ντιτρόιτ, τη συσχετίζουν με το χρηματικό ύψος της 'ζημίας' που έχει προκληθεί από το γκράφιτι. Για παράδειγμα, εάν η ζημιά ξεπερνά τα 250 δολάρια είναι πταίσμα, ενώ πάνω από τα 1500 είναι αδίκημα. Δεν λείπουν βέβαια και οι υπερβολές: όπως τονίζει η Portland Street Art Alliance οργάνωση υπέρ της street art, η δημαρχία του Πόρτλαντ ξοδεύει από 2 έως 5 εκατ. δολάρια τον χρόνο για την αφαίρεση γκράφιτι από τους δρόμους, ενώ στο Σικάγο ο υπερβάλλον ζήλος των Αρχών οδήγησε στην αφαίρεση ακόμη και επίτοιχων που είχε παραγγείλει ο δήμος –μεταξύ αυτών κι ενός του JC Rivera, που έσβησαν μόλις δύο μήνες μετά την ολοκλήρωσή του. Πλέον η πόλη διατηρεί αρχεία των παραγγελιών της, προκειμένου να αποφευχθούν παρόμοιες 'γκάφες' και στο μέλλον. Άλλες πόλεις, όπως το Λος Άντζελες και κυρίως το Σικάγο, έχουν απαγορεύσει ολωσδιόλου τη χρήση σπρέι στους τοίχους σε όλο το μήκος και πλάτος τους, ενώ η Νέα Υόρκη, το Πόρτλαντ και το Λος Άντζελες έχουν επιβάλλει περιορισμούς στην πώληση σπρέι. Το Ντιτρόιτ και το Πόρτλαντ μάλιστα επιβάλλουν και πρόστιμα σε όσους κατοίκους επιτρέπουν να καλύπτονται οι τοίχοι τους με γκράφιτι. Οι ιδιοκτήτες έχουν την υποχρέωση εντός 7 ημερών να τα αφαιρέσουν, ειδικά πληρώνουν πρόστιμο. Αμφότερες οι πόλεις αξιώνουν την έκδοση άδειας πριν την εκτέλεση ενός γκράφιτι, αλλά και πάλι αυτή δεν αποδεικνύεται αρκετή.¹³

Η **Ελληνική νομοθεσία** δεν προβλέπει ξεχωριστό νόμο ο οποίος ποινικοποιεί το γκράφιτι. Η δημιουργία γκράφιτι τιμωρείται στο πλαίσιο των άρθρων 381-383 του ποινικού κώδικα σύμφωνα με τις διατάξεις για την φθορά ξένης ιδιοκτησίας. Μάλιστα, το άρθρο 383 Π.Κ προβλέπει ότι η ποινική δίωξη ασκείται αυτεπαγγέλτως χωρίς να απαιτείται έγκληση του παθόντος στις περιπτώσεις όπου η φθορά έγινε απρόκλητα, το πράγμα χρησιμεύει για κοινό όφελος ή η πράξη τελέστηκε από δύο ή περισσότερα άτομα. Το ίδιο προβλέπεται και εφόσον η φθορά αφορά αρχαιολογικό ή καλλιτεχνικό ή ιστορικό μνημείο ή αντικείμενο τοποθετημένο σε δημόσιο χώρο. Βέβαια εφόσον δοθεί σχετική άδεια από τον ιδιοκτήτη ή από την Αρμόδια Αρχή το παράνομο της πράξης αίρεται και το γκράφιτι δεν τιμωρείται.¹⁴

Σύμφωνα με το δικηγόρο κ. Επιτροπάκη¹⁵, στα μάτια του νόμου, όμορφα γκράφιτι, τα συνθήματα σε ένα σχολείο ή οι μουντζούρες μίας λεωφόρου είναι το ίδιο. Είναι όλα παράνομα, χωρίς διακρίσεις. Σε απόφασή του έτσι ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι η αναγραφή συνθημάτων με σπρέυ μαύρου χρώματος στην πρόσοψη σχολείου («σε καθαρό λευκό τοίχο») συνιστά «φθορά» (βλάβη) στο ξένο αυτό ακίνητο που χρησιμεύει σε κοινό όφελος (σχολείο) αλλά και «υποβάθμιση του περιβάλλοντος με μεταβολή του που έχει αρνητικές επιπτώσεις στην ποιότητα της ζωής και τις αισθητικές αξίες».

Αυτό όμως σημαίνει ότι κάθε βάψιμο μίας επιφάνειας θεωρείται φθορά και υποβάθμιση; Κατά μία άποψη στη θεωρία όχι. Συγκεκριμένα γκράφιτι όπως πολλά στο κέντρο της Αθήνας τα οποία κοσμούν ιδιωτικές ή δημόσιες περιουσίες δεν μπορούν να υπάγονται στα ως άνω εγκλήματα γιατί λείπει το απαραίτητο στοιχείο της φθοράς και της υποβάθμισης. Σύμφωνα με το άρθρο 378 Π.Κ, φθορά ξένης ιδιοκτησίας τελεί όποιος καταστρέφει ή βλάπτει ξένο πράγμα ή με άλλον τρόπο καθιστά ανέφικτη τη χρήση του. Το γκράφιτι δεν θεωρείται φθορά λόγω καταστροφής ενός πράγματος αλλά λόγω βλάβης αυτού. Πότε όμως μπορούμε να κάνουμε λόγο πράγματι για βλάβη; Κατά την άποψη αυτή η βελτιωτική επέμβαση δεν μπορεί να συνιστά βλάβη άρα και φθορά, ακόμη κι αν γίνεται χωρίς τη θέληση του ιδιοκτήτη, αρκεί βέβαια να λαμβάνει χώρα αντικειμενικά επιδιόρθωση του πράγματος. Αντίστοιχα ένα γκράφιτι δεν μπορεί εξ' ορισμού να εκλαμβάνεται ως αλλοίωση της ύλης ενός ξένου πράγματος μόνο και μόνο επειδή επενέβη κάποιος στην αισθητική του εικόνα, έτσι όπως την εκλαμβάνει ο ιδιοκτήτης του, αλλά να πρόκειται πράγματι περί αισθητικής υποβάθμισης βάσει αντικειμενικών κριτηρίων λαμβάνοντας κι υπόψη τον βαθμό δυσκολίας αποκατάστασης της πρότερης κατάστασης.

Παρομοίως δεν μπορεί να γίνει λόγος για τέλεση του αδικήματος της υποβάθμισης του περιβάλλοντος έτσι όπως το ορίζει ο νόμος στις περιπτώσεις πραγματικά εντυπωσιακών γκράφιτι καθώς αυτό προϋποθέτει την «πρόκληση από ανθρώπινες δραστηριότητες ρύπανσης ή οποιαδήποτε άλλης μεταβολής στο περιβάλλον, η οποία είναι πιθανό να έχει αρνητικές επιπτώσεις στην οικολογική ισορροπία, στην ποιότητα και στην υγεία των κατοίκων, στην ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά και στις αισθητικές αξίες». Λόγω αυτού παρεμβάσεις που πιο πολύ εξωραΐζουν παρά βλάπτουν το αστικό τοπίο δεν μπορούν να υπαχθούν στις περιπτώσεις υποβάθμισης όπως την περιγράφει ο ως άνω νόμος.

Σε κάθε περίπτωση καταλήγει ο δικηγόρος στο άρθρο του, η πολιτεία θα πρέπει να θέσει κανόνες και να μην απαγορεύει γενικά το γκράφιτι ώστε και οι επίδοξοι καλλιτέχνες να εκφράζονται και οι ιδιοκτήτες να προστατεύονται και να θαυμάζουν πολλά αριστουργήματα του γκράφιτι.

6. Τουρισμός και γκράφιτι

Τα ταξίδια πάντως συνδέονται άμεσα με τα γκράφιτι. Δεν είναι λίγοι αυτοί που ταξιδεύουν σε άλλες χώρες μόνο και μόνο για να δουν από κοντά τις δημιουργίες μεγάλων καλλιτεχνών του δρόμου. Σε αρκετές πόλεις μάλιστα διοργανώνονται walking tours με θέμα τα γκράφιτι! ¹⁶ Όλο και περισσότεροι τουρίστες επιλέγουν να ταξιδέψουν σε πόλεις όχι μόνο για να δουν τα ιστορικά αξιοθέατα δεκαετιών αλλά και για να αναζητήσουν τα graffiti γνωστών και αναγνωρισμένων street artists όπως ο Αμερικανός Keith Haring, ο Γάλλος Blek le Rat, ο Ιταλός Blu και ο Βρετανός Banksy.¹⁷

Αν κάποια πόλη θέλει να αποτελέσει πόλο έλξης τουρισμού θα πρέπει σύμφωνα με τον κ. Γκιτσάκη¹⁸ να διαφοροποιηθεί, να αναζητήσει να δημιουργήσει και να διαφημίσει κάτι ιδιαίτερο το οποίο θα είναι ικανό να την «ανασύρει» από την τουριστική αφάνεια και να την μετατρέψει σε καινούριο τουριστικό προορισμό. Μία από τις επιλογές είναι οι τοιχογραφίες και τα γκράφιτι σε διάφορα άχρωμα και άχαρα παλαιά κτίρια του αστικού ιστού και ιδίως του κέντρου των πόλεων. Τέτοιες τοιχογραφίες υπάρχουν σε πολλές πόλεις του κόσμου, αλλού ως μεμονωμένα δημιουργήματα και αλλού ως στοχευμένη μορφή αναβάθμισης της εμφάνισης μιας πόλης. Ορισμένες από τις εντυπωσιακότερες τοιχογραφίες βρίσκονται και στο μικρό νησί Holbox του Μεξικού, κοντά στο διάσημο τουριστικό θέρετρο του Κανκούν. Το 2014 πραγματοποιήθηκε στο νησί το πρώτο street art festival, το οποίο συγκέντρωσε καλλιτέχνες από ολόκληρο τον κόσμο και άλλαξε εντελώς την εικόνα του νησιού, τοποθετώντας το δυναμικά στον τουριστικό χάρτη. Η επιτυχία του εγχειρήματος και του φεστιβάλ οδήγησε στη δημιουργία του International Public Art Festival, το οποίο διοργανώνεται κάθε χρόνο σε διαφορετικό μέρος του κόσμου και οι καλλιτέχνες που συμμετέχουν αναλαμβάνουν να αλλάξουν εντελώς την εικόνα της εκάστοτε πόλης.

Σύμφωνα με ένα άρθρο¹⁹, ο νέου τύπου τουρισμός που έχει αναπτυχθεί τον τελευταίο καιρό έχει έρθει και στη χώρα μας και αντιμετωπίζει την παρακμή της Αθήνας ως αξιοθέατο με αρνητική όμως χροιά. Ο τρόπος που διαφημίζεται η ασυδοσία που υπάρχει αυτήν τη στιγμή στην Αθήνα, την οποία παρουσιάζουν ως τη Μέκκα του γκραφίτι και ως μια πόλη όπου ο καθένας κάνει ό, τι του καπνίσει ανενόχλητος, χωρίς τιμωρία, έχει προσελκύσει ένα νέο είδος τουρίστα. Σύμφωνα με μαρτυρία επιχειρηματία της περιοχής του κέντρου «Στο μαγαζί μου, τον τελευταίο καιρό, μπαίνουν ένα σωρό νεαροί ξένοι με σακίδια γεμάτα σπρέι, οι οποίοι απλώς κοιτάζουν και δεν αγοράζουν τίποτα. Οι περισσότεροι έρχονται για να βάψουν ή να ζήσουν για λίγο συναρπαστικά όσα γίνονται γύρω από την πλατεία. Είναι θλιβερό όλο αυτό που συμβαίνει, έχουν βάψει πινακίδες, έχουν λερώσει τα πάντα και ο δήμος έχει σηκώσει τα χέρια ψηλά. Η κατάσταση αυτήν τη στιγμή είναι ανεξέλεγκτη και απελπιστική. Σε λίγο τα Εξάρχεια θα έχουν μόνο τουρίστες».

Το άρθρο παρουσιάζει όμως και μια αντίθετη άποψη ενός street artist σύμφωνα με την οποία «Τα τελευταία δέκα χρόνια πολλοί γκραφιτάδες επισκέπτονται την Αθήνα είτε για να βάψουν τρένα είτε να κάνουν bombing στο κέντρο της πόλης. Η Αθήνα είναι μία απ' τις τελευταίες πρωτεύουσες της Ευρώπης όπου είναι ακόμα σχετικά εύκολο να το κάνει κάποιος. Τα γκράφιτι έχουν γίνει το χαρακτηριστικό της πόλης μας, θα είναι κρίμα να σβηστούν ή να καταπολεμηθούν ως εγκληματική πράξη». Και καταλήγει πως όλοι οι καλλιτέχνες που έρχονται από το εξωτερικό για να κάνουν γκράφιτι στην Αθήνα «Αυτοί οι καλλιτέχνες κάνουν την Αθήνα μια παγκόσμια πόλη, τουλάχιστον για το street art,

και αν το πάρει έτσι κανείς, είναι καλό, από δημιουργικής απόψεως, που υπάρχει αυτή η "ασυδοσία" στην πόλη μας, ας μην τα βάζουμε όλα στο ίδιο τσουβάλι».

Μια αντίστοιχη ιστορία τουρισμού για το γκράφιτι συναντάμε στην Τυνησία στο χωριό Erriadh στο νησί Djerba -γνωστό ως το «νησί των ονείρων»²⁰, όπου μολονότι ήταν ένα απομονωμένο προσκυνηματικό μέρος τα τελευταία χρόνια το κυριότερο αξιοθέατό του είναι η τέχνη του δρόμου. Η μεταμόρφωση ξεκίνησε το 2014, όταν ο Mehdi Ben Cheikh, ιδιοκτήτης μιας γκαλερί τέχνης στο χωριό και Τυνησίος στην καταγωγή, προσκάλεσε εδώ πάνω από εκατό καλλιτέχνες από τριάντα χώρες για να ζωντανέψουν το φιλόδοξο έργο του που ονομάστηκε "Djerbahood". Πρόκειται για μια συλλογική καλλιτεχνική προσπάθεια που αφορά στη δημιουργία γκράφιτι σε τοίχους και αυλές αλλά και σε διάφορα σημεία του χωριού με σκοπό να γίνουν αυτά πόλος έλξης τουριστών. Μόλις δόθηκαν οι άδειες, οι καλλιτέχνες έπιασαν δουλειά και έφτιαξαν πάνω από τριακόσια έργα στους τοίχους του χωριού, μετατρέποντάς το σε ένα μεγάλο μουσείο υπαίθριας τέχνης. «Θέλω να δω όλο το νησί της Djerba να λειτουργεί ως καμβάς για την τέχνη του δρόμου. Ελπίζω ότι οι ντόπιοι θα κρατήσουν ζωντανό το έργο συμβάλλοντας στη διατήρησή του", δήλωσε ο κ. Ben Cheikh.

Στην άλλη άκρη το γκράφιτι έχει χρησιμοποιηθεί κατά των τουριστών στη Γρανάδα της Ισπανίας!²¹ Με γκράφιτι που έχουν επιγραφές όπως «Τουρίστες, φύγετε» ή «το φλαμένγκο δεν είναι σόου», κάτοικοι της ισπανικής Γρανάδας διατρανώνουν στους επισκέπτες ότι δεν είναι επιθυμητοί στην πόλη τους, με την αστυνομία να έχει υποψίες για οργανωμένη κίνηση των κατοίκων. Καθημερινά, τη Γρανάδα, η οποία αποτελεί προστατευόμενο μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO από το 1984 λόγω της μαυριτανικής ιστορίας της, επισκέπτονται 27.000 ταξιδιώτες και η πόλη εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την τουριστική κίνηση. Ο εκπρόσωπος της τοπικής ένωσης της γειτονιάς, ενώ εξέφρασε τη συμπάρασταση της ένωσης στην αγανάκτηση κατοίκων λόγω υπερ-τουρισμού, η οποία αποτυπώνεται στα γκράφιτι, δήλωσε ότι εάν κανείς θέλει να υπερασπιστεί την περιοχή, δε μπορεί να κάνει τίποτε χειρότερο από το να δημιουργεί τέτοια γκράφιτι. Οι κάτοικοι ωστόσο συνεχίζουν να διαμαρτύρονται για το αυξανόμενο κόστος ζωής και θεωρούν ότι ο μαζικός τουρισμός καταστρέφει την καθημερινότητά τους. Παρότι η αστυνομία υποψιάζεται οργανωμένη κίνηση πολιτών πίσω από τα γκράφιτι, δήλωσε ότι κανείς μέχρι στιγμής δεν έχει καταθέσει παράπονο.

6.1. Τουρισμός και γκράφιτι στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα χρειάζεται βέβαια να διανυθεί ακόμα μεγάλη απόσταση για να γίνει κάποια οργανωμένη προσπάθεια όπως σε άλλες πόλεις/χώρες. Σύμφωνα με τον κ. Γκισάκη²² μέχρι τότε ακούμαστε σε κάποια μεμονωμένα παραδείγματα τέτοιων τοιχογραφιών που υπάρχουν σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη, τα οποία αναβαθμίζουν μεν την εικόνα ορισμένων παλαιών κτιρίων, αλλά δεν μπορούν βεβαίως να δημιουργήσουν σχετικό τουριστικό ρεύμα. Για να συμβεί κάτι τέτοιο, το φαινόμενο θα πρέπει να αποκτήσει μαζικότερο χαρακτήρα, ούτως ώστε να μπορέσει να προωθηθεί μέσω των social media, αλλά και να προβληθεί από τις αρμόδιες τοπικές αρχές και τον ΕΟΤ για την προσέλκυση τουριστών. Εξαίρεση αποτελεί μόνο η πόλη της Πάτρας, που έχει ήδη διοργανώσει πέντε διεθνή φεστιβάλ street art με τον τίτλο «ArtWalk», προσελκύνοντας καλλιτέχνες του street art από όλο τον κόσμο, οι οποίοι έχουν μετατρέψει αρκετά άχαρα κτίρια της πόλης σε καμβάδες ζωγραφικής,

δημιουργώντας εντυπωσιακές τοιχογραφίες. Το παράδειγμα της Πάτρας θα πρέπει να το ακολουθήσουν και άλλες πόλεις, οι οποίες με τον τρόπο αυτό μπορούν να αναβαθμίσουν την εικόνα και την τουριστική τους αξία.

Η χώρα μας διαθέτει αρκετές ηπειρωτικές πόλεις χωρίς ιδιαίτερο χαρακτήρα και προσωπικότητα και χωρίς τη δυνατότητα προσέλκυσης τουριστών, ημεδαπών και αλλοδαπών. Η εικόνα αυτή όμως μπορεί να αλλάξει ριζικά μέσα σε λίγα χρόνια, εάν οι τοπικές αρχές σχεδιάσουν και υλοποιήσουν στοχευμένα πρόγραμμα αστικής αναβάθμισης. Όπως αποδεικνύει η διεθνής πρακτική, τα προγράμματα αυτά δεν έχουν πάντοτε υψηλό κόστος. Το βάψιμο με έντονα χρώματα των παλαιών γκρίζων πολυκατοικιών, οι τοιχογραφίες πάνω σε παλαιά και άχαρα κτίρια, οι διάφορες μορφές street art, τα «περίεργα» αγάλματα, οι πολύχρωμες ταμπέλες με το όνομα των πόλεων που αποτελούν φωτογραφικούς «μαγνήτες» και γενικότερα κάθε εικαστική παρέμβαση ή έργο που προκαλεί το φωτογραφικό ενδιαφέρον και τη δυνατότητα διάδοσης μέσω των social media, μπορούν να αλλάξουν ριζικά την εικόνα και την τουριστική αξία μιας πόλης.

7. Εντυπωσιακά γκράφιτι του κόσμου

Παρακάτω ακολουθούν μερικά εντυπωσιακά γκράφιτι από διάφορα μέρη του κόσμου²³

Nicosia, Cyprus

Barcelona, Spain

Lodz, Poland

Quebec-Canada

Athens, Greece

Los Angeles, USA

Sydney Australia

Athens, Greece

Reykjavik Island

Rotterdam Netherlands

Mondreal, Canada

Athens, Greece

ΜΕΡΟΣ Γ - Η ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

1. Οικονομική Επιστήμη

Με δεδομένες τις παγκόσμιες ραγδαίες οικονομικές εξελίξεις η ενασχόληση με τον κλάδο της Οικονομίας ήταν στις πρώτες επιλογές. Συζητήθηκε η Οικονομία ως καθημερινότητα και η Οικονομία ως επιστήμη. Στο επίκεντρο βρίσκεται η Παγκοσμιοποίηση της Οικονομίας γι αυτό και αποτυπώθηκε στο κέντρο του καμβά, όπως άλλωστε αναφέρεται και στον τίτλο του ομώνυμου τραγουδιού «Money makes the world go round» στην ταινία *Cabaret* με τη Lisa Minnelli (https://www.youtube.com/watch?v=PIAXG_QcQNU). Ακολούθησε η αναζήτηση συμβόλων στο διαδίκτυο με τα κυριότερα αποτελέσματα, ενδεικτικά, να περιλαμβάνουν φυσικά τα σύμβολα του δολαρίου, του ευρώ, τον κουμπιρά, το χρηματοκιβώτιο. Φυσικά δε μπορούσαν να λείπουν έννοιες όπως το ΑΕΠ, η ανεργία, ο τόκος, η ζήτηση, η προσφορά, το κόστος, το οικονομικό κύκλωμα και άλλες όπου αποτυπώθηκαν με τη χρήση σχετικών διαγραμμάτων από το σχολικό βιβλίο.

2. Ελληνική Ιστορία και Φιλοσοφία

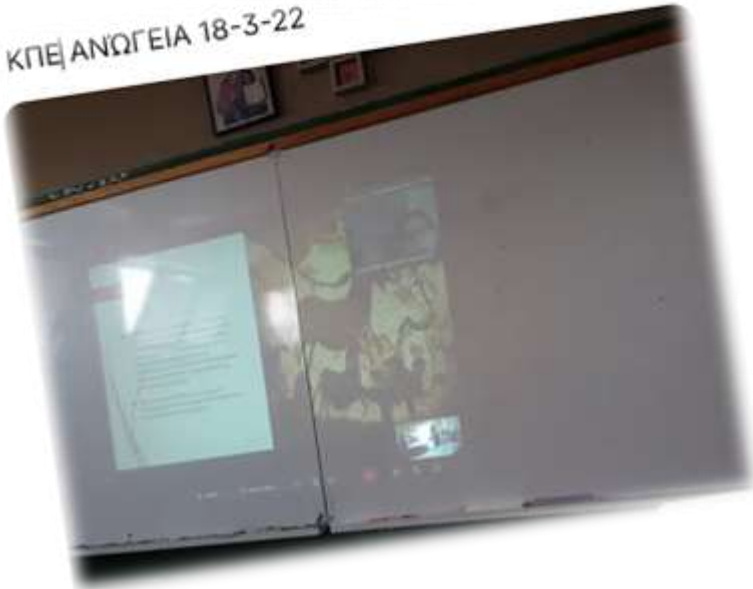
Η δεύτερη επιλογή μας ήταν η ενασχόληση με κάποιο φιλολογικό θέμα καθώς όλοι οι καμβάδες στο σχολείο είναι της Θετικής Επιστήμης. Άλλωστε ο έτερος υπεύθυνος καθηγητής του προγράμματος είναι Φιλολόγος. Η βασική ιδέα των μαθητών για το σχεδιασμό του κέντρου ήταν η χρήση κάποιου μοτίβου σε στυλ μαιάνδρου που απαντώνται στα αρχαία ευρήματα. Στο κέντρο θα σχεδίαζαν το πιο αναγνωρίσιμο σύμβολο της αρχαίας Ελλάδας, την Ακρόπολη.

Στη συνέχεια αποφασίστηκε να φτιαχτούν δυο βασικές ιστοριογραμμές, η μία με τους Έλληνες Φιλόσοφους και η άλλη με τα βασικά ιστορικά γεγονότα στον Ελλαδικό χώρο. Δε θα μπορούσε να λείπει η αναφορά στην εποχή του Χαλκού με τον Κυκλαδικό, Μινωϊκό και Μυκηναϊκό Πολιτισμό. Παράλληλα αποτυπώθηκαν και διάφορα σύμβολα και αρχαίες ρήσεις. Αναφορά έχει γίνει και στο Δωδεκάθεο, στους εφτά Σοφούς της Αρχαιότητας, στον Τρωικό πόλεμο. Έχουν μπει πολλά αρχαία ρητά φιλοσόφων. Τέλος με τη χρήση της Γραμμικής Β' αναγράφηκε το όνομα του σχολείου και το έτος δημιουργίας τους έργου.

3. Η υλοποίηση-φωτογραφικό υλικό

Κάπως έτσι, οι μαθητές έφτασαν στην αποτύπωση της δημιουργικότητάς τους στους καμβάδες οι οποίοι θα τοποθετούνταν στους χώρους ανάμεσα στα παράθυρα που φαίνονται στην παρακάτω φωτογραφία του παλαιού κτιρίου του σχολείου μας:

ΚΠΕ| ΑΝΩΓΕΙΑ 18-3-22

Το radlet που χρησιμοποιήσαμε

Ο πρώτος πίνακας

Ο δεύτερος πίνακας

Η πρόσοψη του σχολείου πριν τα δύο πρότζεκτ «grafi-τη γνώση»

Το σχολείο τώρα....

Σύνοψη

Για πολλούς τα graffiti είναι τρόπος έκφρασης ανθρώπων που νιώθουν καταπιεσμένοι, που έχουν κάτι να πουν, αλλά δεν μπορούν να ακουστούν. Για άλλους είναι μία επαναστατική κίνηση, ενώ κάποιοι άλλοι τα θεωρούν βήμα για την καλλιτεχνική τους καριέρα. Πολλοί θαυμάζουν τη δουλειά των γκράφιτι artists. Μάλιστα τους αναζητούν για να ζωγραφίσουν δικούς τους χώρους, ενώ άλλοι τους κυνηγούν νομικά για καταστροφή ιδιωτικής περιουσίας.²⁴

Ευρωπαϊκή street art, graffiti, τέχνη του δρόμου, ζωγραφική στους τοίχους με σπρέι, όπως και να το πεις ένα είναι σίγουρο, η τέχνη των graffiti εξαπλώνεται, εξελίσσεται και διαμορφώνει πόλεις, εγκαταλελειμμένα κτήρια, μιλάει, εκφράζει τη γνώμη της, διηγείται τη μοντέρνα ιστορία της πόλης αλλά και της χώρας της. Κάποτε η τέχνη του δρόμου ήταν μια μορφή τέχνης του περιθωρίου, μια μυστική μορφή αστικής παραμόρφωσης, όπου μια ομάδα φίλων με συγκεκριμένο στυλ και συγκεκριμένα μουσικά ακούσματα συγκεντρωνόταν κυρίως βράδια και ζωγράφιζε τοίχους στην πόλη, παράνομα. Σήμερα, τα πράγματα έχουν αλλάξει πάρα πολύ. Τα graffiti είναι ένα πραγματικά αναγνωρισμένο και συνεχώς εξελισσόμενο καλλιτεχνικό κίνημα, μια τέχνη που πολλές φορές όχι μόνο ομορφαίνει μια γειτονιά, έναν γκρίζο τοίχο, ένα παραμελημένο κτίριο αλλά σχεδόν πάντα έχει κάτι να πει και να διηγηθεί.²⁵

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ¹ Ανώνυμος, 2020, «Γκράφιτι: Η ιστορία της τέχνης του δρόμου» στη διεύθυνση <https://www.cna.gr/stories/gkrafiti-i-istoria-tis-technis-toy-dromoy/> τελ. Επίσκεψη 17-02-2022
- ² Ανώνυμος, 2020, «Γκράφιτι: Η ιστορία της τέχνης του δρόμου» στη διεύθυνση <https://www.cna.gr/stories/gkrafiti-i-istoria-tis-technis-toy-dromoy/> τελ. Επίσκεψη 17-02-2022
- ³ Βυθούλακας Διον., 2018, «Γκράφιτι: τέχνη ή βανδαλισμός;», στη διεύθυνση <https://www.tovima.gr/2018/03/27/society/gkrafiti-techni-i-bandalismos/> , τελ. Επίσκεψη 23-02-2022
- ⁴ Ζωγράφου Μ., 2019, «Η ιστορία του Graffiti και η θέση του στο σήμερα» στη διεύθυνση <https://citycampus.gr/graffiti/>, τελ. Επίσκεψη 17-02-2022
- ⁵ «Γκράφιτι» , Βικιπαιδεία , στη διεύθυνση <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CE%BA%CF%81%CE%AC%CF%86%CE%B9%CF%84%CE%B9>, τελ. επίσκεψη 16-02-2022
- ⁶ Ανώνυμος, 2020, «Γκράφιτι: Η ιστορία της τέχνης του δρόμου» στη διεύθυνση <https://www.cna.gr/stories/gkrafiti-i-istoria-tis-technis-toy-dromoy/> τελ. Επίσκεψη 17-02-2022
- ⁷ Τσάκωνας Ρ, 2017, «Graffiti - Έγκλημα ή Τέχνη;», στη διεύθυνση <https://theartofcrime.gr/apopsi-graffiti-rafail-tsakona/> τελ. επίσκεψη 16-02-2022
- ⁸ Ανώνυμος, 2020, «Γκράφιτι: Η ιστορία της τέχνης του δρόμου» στη διεύθυνση <https://www.cna.gr/stories/gkrafiti-i-istoria-tis-technis-toy-dromoy/> τελ. Επίσκεψη 17-02-2022
- ⁹ Ανώνυμος, 2020, «Γκράφιτι: Η ιστορία της τέχνης του δρόμου» στη διεύθυνση <https://www.cna.gr/stories/gkrafiti-i-istoria-tis-technis-toy-dromoy/> τελ. Επίσκεψη 17-02-2022
- ¹⁰ Hulot M., 2019, «Το γκράφιτι στην Αθήνα ξεκίνησε το 1979!», στη διεύθυνση <https://www.lifo.gr/tropos-zois/urban/gkrafiti-stin-athina-xekinise-1979> , τελ. επίσκεψη 20-02-2022
- ¹¹ Ανώνυμος, 2020, «Γκράφιτι: Η ιστορία της τέχνης του δρόμου» στη διεύθυνση <https://www.cna.gr/stories/gkrafiti-i-istoria-tis-technis-toy-dromoy/> τελ. Επίσκεψη 17-02-2022
- ¹² Παππά Μ. 2013, «Αθήνα - Η πρωτεύουσα των γκράφιτι», στη διεύθυνση <https://www.lifo.gr/various/athina-i-proteyoysa-ton-gkrafiti>, τελ. Επίσκεψη 17-02-2022
- ¹³ Ανώνυμος, 2019, «Γκράφιτι: Μια τέχνη υπό αιώνιο διωγμό», στη διεύθυνση <https://www.fortunegreece.com/article/gkrafiti-mia-techni-ipo-eonio-diogmo/> , τελ. Επίσκεψη 15-03-2022
- ¹⁴ Τσάκωνας Ρ, 2017, «Graffiti - Έγκλημα ή Τέχνη;», στη διεύθυνση <https://theartofcrime.gr/apopsi-graffiti-rafail-tsakona/> τελ. επίσκεψη 16-02-2022
- ¹⁵ Επιτροπάρχης Ι., 2021, «Γκράφιτι: τέχνη ή έγκλημα;» στη διεύθυνση <https://www.epitropakislaw.gr/gkrafiti-techni-i-egklima/>, τελ. επίσκεψη 01-04-2022
- ¹⁶ Ανώνυμος, 2019, «Τα καλύτερα γκράφιτι του κόσμου» στη διεύθυνση <https://travelen.eu/%CF%84%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%BB%CF%8D%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B1-%CE%B3%CE%BA%CF%81%CE%AC%CF%86%CE%B9%CF%84%CE%B9-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BA%CF%8C%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%85/> τελ. επίσκεψη 22-03-2022
- ¹⁷ Κόφου Μ., 2018, «Αναζητώντας τα πιο ενδιαφέροντα graffiti στις πόλεις της Ευρώπης» στη διεύθυνση <https://lefkadazin.gr/2018/02/20/anazitontas-ta-pio-endiaferonta-graffiti-stis-poleis-tis-eyropis/> τελ. επίσκεψη 18-03-2022

¹⁸ Γκιτσάκης Ι., 2021, «Street art και άλλες αστικές παρεμβάσεις που αλλάζουν την εικόνα και την τουριστική αξία μιας πόλης», στη διεύθυνση <https://money-tourism.gr/street-art-alles-astikes-paremvaseis-poy-allazoun-tin-eikona-tin-toyristiki-axia-mias-polis/>, τελ. επίσκεψη 30-03-2022

¹⁹ Hulot M., 2018, «Γκραφίτοτουρίστες της συμφοράς: Η νέα μάστιγα της Αθήνας» στη διεύθυνση <https://www.lifo.gr/now/athens/gkrafitotoyristes-tis-symforas-h-nea-mastiga-tis-athinas> τελ. επίσκεψη 24-03-2022

²⁰ Αναστασάκη Ε., 2017, «Γκράφιτι μεταμορφώνουν “ξεχασμένο” χωριό σε τουριστικό αξιοθέατο!» στη διεύθυνση <https://perierga.gr/2017/04/ta-grafiti-metamorfwsan-ena-xexasmeno-xwrio-se-touristiko-axiotheato/> τελ. επίσκεψη 29-03-2022

²¹ Ανώνυμος, 2019, «Γκράφιτι κατά των τουριστών στη Γρανάδα» στη διεύθυνση <https://www.tornosnews.gr/permalink/37504.html>, τελ. επίσκεψη 23-03-2022

²² Γκιτσάκης Ι., 2021, «Street art και άλλες αστικές παρεμβάσεις που αλλάζουν την εικόνα και την τουριστική αξία μιας πόλης», στη διεύθυνση <https://money-tourism.gr/street-art-alles-astikes-paremvaseis-poy-allazoun-tin-eikona-tin-toyristiki-axia-mias-polis/>, τελ. επίσκεψη 30-03-2022

²³ Ανώνυμος, 2019, «Τα καλύτερα γκράφιτι του κόσμου» στη διεύθυνση <https://travelen.eu/%CF%84%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%BB%CF%8D%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B1-%CE%B3%CE%BA%CF%81%CE%AC%CF%86%CE%B9%CF%84%CE%B9-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BA%CF%8C%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%85/> τελ. επίσκεψη 22-03-2022

²⁴ Ανώνυμος, 2019, «Τα καλύτερα γκράφιτι του κόσμου» στη διεύθυνση <https://travelen.eu/%CF%84%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%BB%CF%8D%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B1-%CE%B3%CE%BA%CF%81%CE%AC%CF%86%CE%B9%CF%84%CE%B9-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BA%CF%8C%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%85/> τελ. επίσκεψη 22-03-2022

²⁵ Κόφου Μ., 2018, «Αναζητώντας τα πιο ενδιαφέροντα graffiti στις πόλεις της Ευρώπης» στη διεύθυνση <https://lefkadazin.gr/2018/02/20/anazitontas-ta-pio-endiaferonta-graffiti-stis-poleis-tis-eyropis/> τελ. επίσκεψη 18-03-2022

Σχολικά Βιβλία

1. Αρχές Οικονομικής Θεωρίας, Γ Λυκείου, ΙΤΥΕ Διόφαντος
2. Ιστορία του Αρχαίου Κόσμου, Α' Λυκείου, ΙΤΥΕ Διόφαντος